

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی

عنوان پایان نامه:

بررسی رابطه عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت
زناشویی در زنان متأهل

استاد راهنما:

دکتر محمود گلزاری

استاد مشاور:

دکتر احمد برجعلی

استاد داور:

دکتر عبدالله معتمدی

محقق:

منصوره نصیری نصیر آباد

زمستان ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسمه تعالی

ای خدای بزرگ آن قدر به ما قدرت و عظمت روح و تقوا عطا کن که همه ی وجود خود را با عشق و رغبت قربانی حق کنیم.

خدایا آن چنان تار و پود وجود ما را به عشق خود عجین کن که در وجودت محو شویم . خدایا ما را از گرداب خود خواهی و از گردباد هوا و هوس نجات ده به ما قدرت ایثار عطا کن. خدایا در این لحظات سخت امتحان نور ایمان را بر قلب ما بتابان و ما را از لغزش نگاه دار . خدایا ما را قدرت ده که طاغوت خود پرستی را به زیر پا افکنیم و حق و حقیقت را فدای منفعت های شخصی نکنیم .

تقدیر و تشکر:

با خضوع و خشوع در پیشگاه یگانه معبودم که دانایی و توانایی از آن اوست و به شکرانه مدد الهی نهایت سپاس و قدردانی خود را نثار استادان عزیز و گرانقدرم می نمایم. اکنون که کار به انجام رسیده است، بر خود واجب و لازم می دانم از زحمات استاد راهنمای عزیزم جناب آقای دکتر گلزاری و استاد مشاور ارجمندم جناب آقای دکتر برجعلی کمال تشکر را داشته باشم و نسبت به این عزیزان ادای ارادت نمایم.

پیش کش به ؛

پدر و مادر گرانقدرم

که همواره دعای خیر و نگاه پرمهرشان ، بدرقه راهم بوده و محبت ها و حمایت‌های بی دریغشان
قوت قلبم در تمام عرصه های زندگی ام بوده و هست...

و

برادران و خواهران عزیزم خصوصا رعنا نازنین

که همواره مشوق و یاریگر من در رشد و پیشرفت در تمام مراحل زندگی ام بوده اند.

چکیده پژوهش:

این پژوهش با هدف بررسی رابطه عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشویی انجام گرفت. طرح پژوهشی از نوع همبستگی بود، جامعه آماری در این پژوهش شامل تمام زنان متاهل شهر اردبیل بود. نمونه پژوهش ۱۹۷ نفر از زنان شهر اردبیل بودند که با شیوه نمونه گیری تصادفی از نوع خوشه ای انتخاب شدند.

ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه شادکامی، پرسشنامه رضایت زناشویی و پرسشنامه باورهای دینی (آزمون معبد ۲) بود. برای تجزیه و تحلیل داده ها علاوه بر روشهای آمار توصیفی از روشهای آمار استنباطی نظیر ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس چند متغیره استفاده شده است. تحلیل نتایج نشان داد که بین عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشویی همبستگی مثبت معناداری وجود دارد و عمل به باورهای دینی پیش بینی کننده مناسبی برای رضایت زناشویی و شادکامی محسوب می شود.

کلید واژه ها: عمل به باورهای دینی، رضایت زناشویی، شادکامی.

فهرست مطالب

عنوان ..... صفحه

فصل اول

مقدمه.....	۲
بیان مسئله.....	۳
اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۴
اهداف تحقیق:.....	۶
سؤال های تحقیق.....	۶
فرضیه های تحقیق.....	۷
متغیرهای تحقیق.....	۷
تعریف مفاهیم تحقیق.....	۸

فصل دوم

دین.....	۱۱
تعریف دین از نظر متفکران اسلامی.....	۱۳
معنویت و مذهب.....	۱۵
«مذهب و روان شناسی».....	۱۶
عمل به باورهای دینی.....	۱۷
آثار عمل به باورهای دینی در زندگی انسان.....	۱۷
تأثیر عقاید و گرایش های دینی در زندگی انسان.....	۱۸
تعاریف رضایت زناشوئی.....	۱۹
مفهوم رضایت زناشوئی.....	۲۰
«عوامل تأثیرگذار بر رضایت زناشوئی».....	۲۱

۲۳	نظریه چرخه زندگی زناشوئی.....
۲۳	نظریه دل‌بستگی.....
۲۴	«عوامل مؤثر بر دوام زناشوئی».....
۲۴	«ویژگی های زوجین موفق از دیدگاه لازاروس».....
۲۵	پیشینه پژوهش در داخل و خارج از کشور.....
۳۰	مفهوم شادکامی.....
۳۲	خصایص شخصیتی و شادکامی.....
۳۳	تعیین کننده های شادکامی.....
۳۵	دیدگاه زمینه ای در مورد شادکامی.....
۳۵	نگاهی گذرا بر دیدگاه های نظریه پردازان مشهور شادکامی.....
۳۷	دیدگاه های نظری در مورد شادکامی.....

فصل سوم

۴۰	جامعه آماری.....
۴۰	نمونه و روش نمونه گیری.....
۴۰	ابزارهای پژوهش.....
۴۱	نمره گذاری.....
۴۳	طرح پژوهش.....
۴۳	روش جمع آوری اطلاعات.....
۴۳	روش تجزیه و تحلیل داده ها.....

فصل چهارم

۴۶	یافته های جمعیت شناختی.....
۴۸	آمار استنباطی.....

فصل پنجم

۵۲	بحث و نتیجه گیری.....
----	-----------------------

۵۶	محدودیت ها:
۵۷	پیشنهادها
۵۷	پیشنهادهای کاربردی
۵۷	پیشنهادهای پژوهشی
۵۸	منابع
۶۷	ضمایم و پیوست

فصل اول

مقدمه

افزایش تعداد زوج های مشکل دار، به هم خوردن تعادل خانواده ها، مختل شدن روابط زوجین و نیز سیر صعودی آمار طلاق در سال های اخیر در ایران، موجب نگرانی همه صاحب نظران جامعه شناسی و روان شناسی شده است. مطالعات روان شناختی در زوجین نشان می دهند که کمتر از نیمی از آن ها به درجه رضایت می رسند (کریستینسن^۱، لارسن^۲، الدریدج^۳، ۱۹۹۸، به نقل از گاتیس، برنز، سیمپسون و کریستینسن، ۲۰۰۴). از آنجا که مطالعه در مورد ازدواج های ناموفق و شکست خورده هزینه های اجتماعی و اقتصادی در بردارد پاره ای از پژوهش ها بر شناخت عوامل مرتبط با رضایت زناشویی متمرکز شده اند. یکی از این عوامل مرتبط نقش باورهای دینی است.

دین حقیقتی است که در جنبه های گوناگون زندگی انسان حضور جدی و قابل توجهی دارد و تحقیق در باب دین و دین پژوهشی نیز شاخه های متعددی یافته است. به گونه ای که رشته های علمی بسیاری در زمینه های مختلف معارف برای تدوین و تکوین دین به وجود آمده و دیدگاه های گوناگونی ابراز شده است برای نمونه گفته شده است که روان شناسی دین به دنبال درک رفتار دینی از طریق بکارگیری اصول و قوانین روان شناختی است که البته آن اصول از راه مطالعه رفتار غیردینی به دست آمده اند (آذربایجانی، ۱۳۹۰)

"ویلیام جیمز" که پدر روان شناسی شمرده شده، معتقد است عشق و نیروی مذهبی و اعتقاد و اطمینان به احساسات مذهبی نیروی روزافزونی در کار و زندگی شخص وارد می کند وقتی دنیا به آدمی پشت می کند، احساسات مذهبی شور زندگی را زنده نگه می دارند (ویلیام جیمز^۴ ترجمه مهدی قائی، ۱۳۷۲).

---

^۱ . Christensen,A.

^۲ . Lawrence,E.

^۳ . Eldaridge,k.

^۴ . Willim, J.

شواهد تحقیقاتی نشان داده است که داشتن چند رابطه محدود و نزدیک تر با دیگران با شادکامی، رضایت از زندگی، سلامت ذهنی و بهداشت روانی همبستگی دارد (آرگیل^۱، ۲۰۰۰). همچنین گفته شده است افرادی که امور مذهبی را به جای می آورند شادتر از سایر اشخاص هستند. افزایش تحقیقات در زمینه های گوناگون نظیر میزان مذهبی بودن، نیاز به مذهب، اثر دین بر سلامت جسم و بهداشت روانی و ... چشمگیر بوده است. امروزه ده ها کتاب و مجله علمی در باب دین و کاربرد آن در زندگی انسان منتشر شده است، اما اینکه آیا کنش ها و آثار روانشناختی دینداری یا دینی بودن کدام است مقوله بحث انگیز روان شناسی دینی است.

بیان مسئله

مذهب یکی از مؤثرترین عوامل در تاریخ بشری است. احکام و دستورات مذهبی، نقش تعیین کننده در تربیت و سازندگی انسان ایفا می کنند به طور کلی دین درصدد تربیت و تعالی انسان در تمام شئون حیات مادی و معنوی است. کاربرد اصول مذهبی در روند زندگی و عبادت خداوند به مثابه عامل بازدارنده از کجروی و انحرافات اجتماعی و اخلاقی و آلوده شدن به گناه عمل می کند (سهرابی، ۱۳۶۹).

روحانی و معنوی پور (۱۳۸۷) در تحقیق خود در زمینه بررسی رابطه عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشویی به این نتیجه رسیده اند که بین دین داری شادکامی و رضایت زناشویی همبستگی مثبت معناداری وجود دارد. گلین^۲ (۱۹۸۸) نشان داد افرادی که برای مدت طولانی باهم زندگی کرده اند دین را مهمترین عامل رضایت مندی در ازدواج تلقی می کنند.

---

^۱ . Argyle, M.

^۲ . Glenn, N, D.

مولینز^۱ و همکاران (۲۰۰۱) طی پژوهشی به بررسی رابطه عمل به باورهای دینی و سازگاری زناشوئی پرداختند. نتایج نشان داد که اثر دین داری بر ازدواج گروهی که مسن تر بودند چشمگیر بود. الیسون^۲ و همکاران (۱۹۸۹) دریافتند که شدت عبادت نظیر دعا‌های مکرر و احساس نزدیکی بودن با خداوند، قوی ترین پیش بینی کننده رضایت زناشوئی است.

همچنین در باب شادکامی نظریه ها بیان می کنند که مذهب شادکامی را به چند طریق ارتقاء می دهد برای مثال اعمال مذهبی مانند حضور در مسجد می تواند شادکامی را افزایش دهد. علاوه بر این ایجاد و گسترش رابطه فردی با خدا باعث کاهش استرس و بهبود راهبردهای غلبه بر استرس می شود با این اوصاف مذهب به زندگی شخص معنا می دهد. سؤال اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشوئی بود. به عبارت دیگر باتوجه به آن چه که ذکر شد اهمیت موضوعات رضایت مندی زناشوئی و شادکامی و عمل به باورهای دینی در جامعه ما که جامعه ای اسلامی است، این پژوهش در پی آن بود که آیا بین عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشوئی رابطه وجود دارد؟ آیا بین رابطه عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشوئی در زنانیکه سه سال از زندگی مشترکشان می گذرد و زنانیکه بیشتر از سه سال از زندگی مشترکشان می گذرد تفاوت وجود دارد؟ یعنی باگذشت بیشتر از سه سال از زندگی مشترک این رابطه کمتر می شود یا بیشتر می شود.

اهمیت و ضرورت تحقیق

دین نظام باور منسجمی را ایجاد می کند که باعث می شود که افراد برای زندگی خود معنا پیدا کند و به آینده امیدوار باشند. سامانه و نظام های باور دینی به افراد امکان می دهد که به

---

^۱ . Mullins,I,S.

^۲ . Elison,C,G.

ناملايمات و فشارهای روانی و کمبودهای گریزناپذیری که در روند چرخه زندگی رخ می دهند معنا بخشند، ونسبت به زندگی امیدواری بیشتری داشته باشند. وانگهی حضور مرتب در امور مذهبی وشرکت دربرنامه های دینی برای افراد حمایت اجتماعی ایجاد می کند که این بر خوشحالی روحیه وخلق بالا اثر دارد (شرکات^۱، ۲۰۰۴، به نقل از نیکویی وسیف، ۱۳۸۴). این مسأله را می توان چنین تبیین کرد که دین برای سعادت، نیکبختی ورستگاری نوع انسان به وجود آمده است وبنابراین مخاطب پیامدهای دینی تمامی افراد بشر اعم از مرد و زن هستند، و هر دو دارای فطرتی پاک هستند.همچنین کیم^۲ و دیگران (۲۰۰۴) به این نتیجه دست یافتند که عمل به باورهای دینی با هیجانان و عواطف مثبت مثل خوش خلقی، مهربانی،اعتماد به نفس وتوجه وآرامش رابطه مثبت دارد. مک نتلی^۳ و دیگران (۲۰۰۴) به این نتیجه دست یافتند که دین اثر قابل توجهی در سازگاری دارد واز آن می توان در کارهای بالینی و مشاوره ای استفاده کرد.

جریگان و ناک^۴ (۲۰۰۲) بعد از تحقیق وبررسی به این نتیجه رسیدند که دین مهمترین عامل ثبات و پایداری در ازدواج است. ماهونی و دیگران^۵ (۲۰۰۲) بعد از بررسی تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که عمل به باورهای دینی موجب افزایش مشارکت کلامی،افزایش میزان شادکامی، کاهش چشمگیر پرخاشگری کلامی و تعارض ها و اختلافات زناشوئی شده و در نهایت سبب فزونی رضایت مندی زناشوئی گردیده است. باتوجه به اینکه اختلاف دینی موجب بروز مشکلات درزندگی زناشویی،کاهش رضایتمندی،کاهش شادمانی وافزایش تعارضات درزندگی زناشویی وحتى طلاق میشودتوجه به باورهای مذهبی درزندگی مشترک ضرورت پیدامی کند.

---

^۱ . Sherkat,D,E.

^۲ . Kim,Y,M.

^۳ . Mcnutly,K.

^۴ . Jergan,F,A, Nack.

^۵ . Mahoneyset al.

با توجه به موارد فوق و این که تحقیقات بیشتر در خارج از ایران انجام گرفته است و این که تحقیقات انجام گرفته در ایران بیشتر در تهران انجام گرفته، ضرورت تحقیق در سایر شهرهای ایران احساس می شد. لذا پژوهش مورد نظر در زمینه رابطه عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشوئی در زنان متأهل شهر اردبیل انجام گرفت.

اهداف تحقیق:

هدف کلی: تعیین رابطه بین عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشوئی

اهداف اختصاصی:

- ۱- تعیین رابطه بین عمل به باورهای دینی با شادکامی
- ۲- تعیین رابطه بین عمل به باورهای دینی با رضایت زناشوئی

سؤال های تحقیق

سؤال اصلی تحقیق:

آیا بین عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشوئی رابطه وجود دارد؟

سؤالات فرعی تحقیق:

- ۱- آیا بین عمل به باورهای دینی و شادکامی رابطه وجود دارد؟
- ۲- آیا بین عمل به باورهای دینی با رضایت زناشوئی رابطه وجود دارد؟

۳- آیا بین عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشویی در زنانی که ۳ سال از زندگی

مشترکشان می گذرد رابطه وجود دارد؟

۴- آیا بین عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشویی در زنانی که بیشتر از ۳ سال از

زندگی مشترکشان می گذرد رابطه وجود دارد؟

۵- آیا بین عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشویی در زنانی که ۳ سال از زندگی

مشترکشان می گذرد و زنانی که بیشتر از ۳ سال از زندگی مشترکشان می گذرد تفاوت وجود دارد؟

فرضیه های تحقیق

فرضیه اصلی:

بین عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشویی رابطه وجود دارد.

فرضیات فرعی:

۱- بین عمل به باورهای دینی با شادکامی رابطه وجود دارد.

۲- بین عمل به باورهای دینی با رضایت زناشویی رابطه وجود دارد.

۳- بین عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت زناشویی در زنانی که ۳ سال از زندگی

مشترکشان می گذرد و زنانی که بیشتر از ۳ سال از زندگی مشترکشان می گذرد تفاوت وجود دارد.

متغیرهای تحقیق

متغیر پیش بینی کننده:

عمل به باورهای دینی

متغیر پیش بینی شونده:

شادکامی و رضایت زناشوئی

تعریف مفاهیم تحقیق

تعاریف نظری:

باورهای دینی: تجربه دینی و نیایش، موجب ایجاد احساس ارتباط اجتماعی فرد با خدا می شود. این ارتباط از جهاتی شبیه ارتباط با انسان هاست. تعالیم و باورهای دینی می توانند فرد را به سوی کمال و تعالی و در نتیجه رضایت مندی بیشتر سوق دهند. کسانی که در زمینه دین به اعتقاد و یقین قلبی رسیده باشند و هم در عمل به باورهای دینی خود موفق باشند، در همدلی، درک، مسئولیت پذیری، انعطاف پذیری و مواردی از این قبیل توفیق بیشتری خواهند داشت به همین دلیل چنین افرادی توانایی بالایی برای بهبود در روابط و تعاملات خود دارند، و در نتیجه سازگاری و رضایتمندی بیشتری از روابط زناشوئی خود دارند (نیکویی، سیف، ۱۳۸۴).

شادکامی: شادکامی حالات روانی مثبتی است که عبارت از سطح بالای رضایت از زندگی، شادی ذهنی و سلامت روان شناختی (کار، ۲۰۰۴) شادکامی دارای اجزایی چون وجود هیجانان مثبت و نبود هیجانان منفی، داشتن روابط مثبت با دیگران، هدف مند بودن در زندگی، داشتن رشد شخصیتی، دوست داشتن خود و دوست داشتن زندگی (آرگیل، ۲۰۰۰).

رضایت زناشوئی: حالتی از رضایت و خشنودی است، که از جنبه درون فردی، تجارب ذهنی خوشایند و از جنبه میان فردی هماهنگی میان انتظارات یک طرف و رفتارهای طرف مقابل که در زمینه های گوناگون چون سبک زندگی، ارتباط، رابطه جنسی، درآمد، تصمیم گیری و وقت آزاد بادوستان وجود دارد (احدی، ۱۳۸۶).

تعاریف عملیاتی

باورهای دینی: در این پژوهش باورهای دینی براساس پرسشنامه باورهای دینی (معبد۲) که شامل ۶۵ سؤال است و شش زمینه عمل به واجبات، دوری از محرمات، عمل به مستحبات، دوری از مکروهات انجام فعالیت های مذهبی و تصمیم ها و انتخاب های رایج بین مسلمانان را می سنجد، سنجیده می شود.

شادکامی: در این پژوهش نمره ای که هر آزمودنی از آزمون شادکامی آکسفورد که شامل ۲۹ سؤال است دریافت می کند.

رضایت زناشوئی: در این آزمون نمره ای که هر آزمودنی از پرسشنامه انریچ که شامل ۴۷ سؤال است دریافت می کند.

فصل دوم

دین

مقوله مهم و اساسی دین سابقه ای به امتداد بشر و به استمرار جهان دارد. طول و عرض زمان همراهی کرده به گونه ای که هیچ دوران و هیچ مکانی نبوده که حقیقت دین در آن حضور نداشته باشد. دین همراه انسان است و بشر از آغاز آفرینش خود نیاز به دین را همواره در خویشتن می یافت و با عطش فطری در پی آن می رفت تا با رسیدن به زلالی آن، این عطش را برطرف و خود را سیراب کند. محققان با پژوهش های تاریخی خویش هیچ قومی از اقوام بشر را نیافته اند که صاحب نوعی دین نبوده باشند. چنانچه جدیدترین پژوهش های جامعه شناختی بیش از ۹۵ درصد انسان ها را معتقد به خداوند و متدین به دینی از ادیان می داند و این واقعیت مبطل این نظریه است که با پیشرفت اجتماعی و افزایش رفاه مادی دین و اندیشه دینی انحطاط می یابد، سرش این است که انسان دارای فطرت و سرشت دینی است و هویت وجودی او در متن خلقت با دین عجین شده است.

امروزه دین جامع اقسام فراوانی دارد در یک تقسیم بندی کلی دین را به دو دسته الهی و بشری تقسیم می کنند. ادیان بشری ادیانی هستند، که ساخته بشر است و بشر به سبب برخی نیازهای روانی یا اجتماعی اش به پیروی از باورها، عقاید و رفتارهایی کشانده شده است مانند بت پرستی. ادیان الهی ریشه در غیب دارد و پایه و اساس آنها در وحی و پیام الهی استوار است. انسان سازنده دین الهی نیست بلکه دریافت کننده پیام الهی است که باید به آن اعتقاد پیدا کند و به محتوای آن ملزم شود و سلوک فردی و اجتماعی خود را براساس آن تنظیم کند (جوادی آملی، ۱۳۷۲).

هزاران سال است که محققان درباره دین می نویسند و از آن سخن می گویند. ممکن است که درباره این موضوع بیش از هر موضوع دیگری در تاریخ بشر کتاب نوشته باشند با وجود چنین توجه